บทความวิจัย

การพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะในจังหวัดหนองบัวลำภู*

DEVELOPING LEADERS TO PROMOTE SMART COMMUNITIES IN NONG BUA LAMPHU

ฤทธิชัย พิลาไชย*, ธนกฤต ทุริสุทธิ์, บุษกร สุขแสน, ไพศาล ดาแร่, วิไลลักษณ์ ขาวสะอาด

Rittichai Pilachai*, Thanakrit Thurisut, Bussagorn Suksan, Paisal Darae, Wilailak Khaosaard

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย

Graduate School, Udonthani Rajabhat University, Udonthani, Thailand

*Corresponding author E-mail: r.pilachai@udru.ac.th

*Tel: 081-262-1161

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะในจังหวัดหนองบัวลำภู 2) สร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะในจังหวัดหนองบัวลำภู และ 3) พัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะต้นแบบ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ประชากรที่ศึกษา จำนวน 274 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม ระยะที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม ระยะที่ 3 กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้แบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับศักยภาพในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ในจังหวัดหนองบัวลำภู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ รวมทั้งหมด 20 โครงการ/กิจกรรม ผลประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.75) และความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.80) และ 3) ผลการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะต้นแบบ โดยเน้นการใช้ AI เทคโนโลยีเกษตรกรแม่นยำ และการเรียนรู้ปฏิบัติการเพื่อสร้างผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.65)

คำสำคัญ: การพัฒนาผู้นำ, การส่งเสริม, ชุมชนเมืองอัจฉริยะ, ภาวะผู้นำ, กลยุทธ์การพัฒนา

* Received 17 April 2026; Revised 12 May 2026; Accepted 21 May 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the potential and development needs of smart community promotion leaders in Nong Bua Lamphu Province; 2) To establish development strategies for smart community promotion leaders in Nong Bua Lamphu Province; and 3) To develop model smart community promotion leaders. This study employed a mixed-methods research design divided into three phases. In Phase 1, the population consisted of 274 individuals selected through purposive sampling. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.82. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. In Phase 2, the target group comprised 30 individuals selected through purposive sampling. The instruments used were suitability and feasibility evaluation forms. In Phase 3, the target group consisted of 30 individuals selected through purposive sampling. The instrument used was a satisfaction evaluation form. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, supplemented by content analysis. The research findings revealed that: 1) The overall level of potential for developing smart community promotion leaders in Nong Bua Lamphu Province was at a high level, while the overall development needs were at a high level. 2) The development strategies for smart community promotion leaders consisted of 7 strategies, totaling 20 projects/activities. The overall suitability of the strategies was at a high level ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.75), and the overall feasibility was also at a high level ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.80). and 3) Regarding the development of model smart community promotion leaders-emphasizing the use of AI, precision agricultural technology, and operational learning to create area-based change agents-the overall satisfaction was at a high level ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.65)

Keywords: Developing Leaders, Promote, Smart Communities, Development Strategies, Leadership

บทนำ

การพัฒนาภาวะผู้นำ (Leadership Development) เป็นแนวคิดที่ได้รับการศึกษาและให้ความสำคัญมาอย่างยาวนานในหลากหลายสาขาวิชา ไม่ว่าจะเป็นจิตวิทยา สังคมวิทยา ธุรกิจ และการบริหารจัดการ ความเป็นมาของการพัฒนาภาวะผู้นำสามารถสืบย้อนไปได้ถึงยุคโบราณที่มนุษย์เริ่มมีการรวมกลุ่มและต้องการผู้ชี้นำ แต่การศึกษาอย่างเป็นระบบและเป็นวิทยาศาสตร์นั้นเริ่มมีขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 20 ในยุคแรกเริ่ม แนวคิดภาวะผู้นำ มักจะถูกมองว่าเป็น คุณสมบัติเฉพาะตัว หรือ พรสวรรค์ ที่ติดตัวมากับบุคคล เช่น ความกล้าหาญ สติปัญญา หรือคาริสม่า (Stogdill, R. M., 1974) การพัฒนาจึงเน้นไปที่การคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวให้มาเป็นผู้นำ อย่างไรก็ตามงานวิจัยต่อมา พบว่า คุณสมบัติเพียงอย่างเดียวไม่สามารถอธิบายความสำเร็จของผู้นำได้อย่างสมบูรณ์ ต่อมาในทศวรรษ 1940 - 1960s แนวคิดด้านพฤติกรรม ได้รับความนิยมมากขึ้น โดยมุ่งเน้นที่ พฤติกรรมของผู้นำว่าผู้นำที่ประสบความสำเร็จมีพฤติกรรมอย่างไร เช่น การให้ความสำคัญกับงาน (Task-oriented) หรือการให้

ความสำคัญกับความสัมพันธ์ (Blake, R. & Mouton, J., 1964) แนวคิดนี้เปิดประตูสู่การพัฒนาภาวะผู้นำผ่านการฝึกอบรมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในช่วงทศวรรษ 1970 - 1980s แนวคิดสถานการณ์ ได้เข้ามามีบทบาทโดยชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิผลของผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ หรือบริบทที่แตกต่างกัน ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในสถานการณ์หนึ่งอาจไม่ประสบความสำเร็จในอีกสถานการณ์หนึ่ง แนวคิดนี้ทำให้การพัฒนาภาวะผู้นำมีความซับซ้อนและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น โดยเน้นการปรับตัวของผู้นำให้เข้ากับสถานการณ์ แต่ในยุคปัจจุบัน แนวคิดภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership) และภาวะผู้นำที่แท้จริง ได้รับความสนใจอย่างมาก (Bass, B. M., 1985); (Avolio, B. J. & Gardner, W. L., 2005) ผู้นำไม่ได้เป็นเพียงผู้สั่งการ แต่เป็นผู้ที่ สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาศักยภาพของผู้ตาม ให้ไปสู่เป้าหมายที่สูงขึ้น การพัฒนาภาวะผู้นำจึงเน้นที่การพัฒนาคุณสมบัติภายใน การสร้างวิสัยทัศน์ และการสร้างแรงจูงใจ

ในส่วนของชุมชนเมืองอัจฉริยะ เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างมากในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งเป็นผลมาจากการเติบโตอย่างรวดเร็วของประชากรเมือง การขยายตัวของเทคโนโลยี และความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เพิ่มขึ้นทั่วโลก แนวคิดเมืองอัจฉริยะมีรากฐานมาจากหลายกระแสและวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี โดยมีจุดเริ่มต้นจาก 1) การใช้เทคโนโลยีในเมือง 2) บทบาทของ International Business Machines Corporation และบริษัทเทคโนโลยี แนวคิด “Smart Planet” และ “Smarter Cities” ของ International Business Machines Corporation ในช่วงต้นทศวรรษ 2000s มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้แนวคิดเมืองอัจฉริยะเป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีเซ็นเซอร์ การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อแก้ปัญหาเมืองและปรับปรุงคุณภาพชีวิต (International Business Machines Corporation, 2010) 3) การขยายขอบเขตสู่มิติที่หลากหลาย 4) การตอบสนองต่อการขยายตัวของเมือง การเติบโตของประชากรในเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ 5) การผสานรวมเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง การประมวลผลแบบคลาวด์ การเชื่อมต่อ 5G และ AI ทำให้การสร้างเมืองอัจฉริยะมีความเป็นไปได้และมีประสิทธิภาพมากขึ้น เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยให้เมืองสามารถเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้แบบเรียลไทม์ (Wikipedia contributors, 2026) สำหรับชุมชนอัจฉริยะ (Smart Community) คือ ชุมชนที่ใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล ความรู้ และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมสังคม และเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยให้องค์กรท้องถิ่น ประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการออกแบบและขับเคลื่อนโครงการร่วมกัน โดยคำนึงถึงบริบทของพื้นที่และความต้องการจริงของชุมชน เมื่อสังคมเข้าสู่ยุคดิจิทัล แนวคิดเมืองอัจฉริยะและชุมชนอัจฉริยะถูกใช้เป็นกรอบยกระดับคุณภาพชีวิตผ่านเทคโนโลยีและข้อมูล แต่หลักฐานเชิงทบทวนชี้ว่า หากการออกแบบเน้นเทคโนโลยีเป็นศูนย์กลางมากเกินไป ผลลัพธ์จะไม่สอดคล้องกับบริบทสังคม วัฒนธรรม และความต้องการจริงของประชาชน โดยเฉพาะในชนบท (Wang, F. Y. et al., 2022); (Irvine, K. N. et al., 2022); (Junaidi, A. et al., 2025) งานไทยร่วมสมัยสะท้อนทิศทางเดียวกัน เช่น กรอบความรู้สมาร์ทคอมมูนิตี้ในสังคมไทยที่เน้นทุนทางสังคม การมีส่วนร่วม และความเหมาะสมเชิงบริบท (อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ, 2563) ตลอดจนข้อเสนอเชิงนโยบายที่ชี้ว่าท้องถิ่นจะเดินหน้าสมาร์ทซิตี้ได้อย่างสมดุลเมื่อมีการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีกับบริบทชุมชนอย่างเหมาะสม (กฤษฎา แก้ววัดปริง, 2566); (กฤษฎา แก้ววัดปริง, 2568)

สำหรับการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ มีความสำคัญและจำเป็นอย่างมา เนื่องจากการพัฒนาชุมชนอัจฉริยะ (Smart Community) ไม่ใช่เพียงแค่การติดตั้งเทคโนโลยีล้ำสมัย แต่เป็นการสร้างระบบนิเวศที่บูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับชีวิตผู้คนและการบริหารจัดการเมืองอย่างชาญฉลาด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร และสร้างความยั่งยืน ในบริบทนี้ ผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะต้องมีความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม กระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งทำงานข้ามภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เทคโนโลยีและนวัตกรรมถูกนำมาใช้ให้เกิดผลสูงสุดต่อชุมชน ผู้นำที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมจะสามารถนำพาการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนนี้ไปสู่ความสำเร็จได้ เหตุผลที่สำคัญต่อการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ได้แก่ 1) การบูรณาการเทคโนโลยีกับวิสัยทัศน์ของชุมชน ผู้นำชุมชนต้องมีความสามารถในการ มองเห็นภาพรวม และเชื่อมโยงเทคโนโลยี เข้ากับเป้าหมายการพัฒนาเมือง ไม่ใช่แค่การนำเทคโนโลยีมาใช้แบบไร้ทิศทาง (Nam, T. & Pardo, T. A., 2011) การพัฒนาภาวะผู้นำจึงช่วยให้ผู้นำมีความเข้าใจในศักยภาพของเทคโนโลยี และสามารถนำมาออกแบบโซลูชันที่ตอบโจทย์ความท้าทายเฉพาะของเมืองได้อย่างแท้จริง เช่น การใช้ AI ในการจัดการพลังงาน หรือ IoT ในการควบคุมการจราจร 2) การขับเคลื่อนความร่วมมือจากหลายภาคส่วน การพัฒนาชุมชนอัจฉริยะต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชน ผู้นำที่ได้รับการพัฒนาจะมีความสามารถในการ สร้างเครือข่าย ประสานงาน และ สร้างความไว้วางใจ ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและลดความขัดแย้ง 3) การจัดการกับความซับซ้อนและความเปลี่ยนแปลง: การสร้างเมืองอัจฉริยะเกี่ยวข้องกับระบบที่ซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ผู้นำต้องมีความสามารถในการคิดเชิงระบบ แก้ปัญหาที่ซับซ้อน และปรับตัว ให้เข้ากับเทคโนโลยีและสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น (Anthopoulos, L. G., 2015) การพัฒนาภาวะผู้นำช่วยเสริมสร้างทักษะเหล่านี้ รวมถึงความยืดหยุ่นและความสามารถในการนำพาองค์กรภายใต้ความไม่แน่นอน 4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเมือง หัวใจของเมืองอัจฉริยะ คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของพลเมือง การพัฒนาภาวะผู้นำจะช่วยให้ผู้นำสามารถ สื่อสารวิสัยทัศน์ ของชุมชนอัจฉริยะให้ประชาชนเข้าใจ รับฟังความคิดเห็น และ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและบริการของเมืองอย่างแท้จริง (Caragliu, A. et al., 2011) 5) การสร้างความยั่งยืนและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ผู้นำในชุมชนอัจฉริยะต้องมีความเข้าใจในเรื่องความยั่งยืน ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึง ประเด็นด้านจริยธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ความเป็นส่วนตัว และความปลอดภัยทางไซเบอร์ การพัฒนาภาวะผู้นำช่วยให้ผู้นำสามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของค่านิยมที่ถูกต้อง และสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในการใช้ชีวิตในเมืองที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล และ 6) การเป็นผู้ริเริ่มและผู้นำการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ผู้นำจึงต้องมีคุณสมบัติของ ผู้นำเชิงปฏิรูป ที่สามารถ สร้างแรงบันดาลใจ กำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และกระตุ้นให้ผู้คนมองเห็นถึงประโยชน์ ของการเปลี่ยนแปลง (Bass, B. M., 1985) การพัฒนาภาวะผู้นำจึงเน้นการเสริมสร้างความสามารถในการนำการเปลี่ยนแปลงและรับมือกับความท้าทายที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในการขับเคลื่อนชุมชนอัจฉริยะนั้น ผู้นำไม่เพียงแต่ต้องมีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจและการเปลี่ยนแปลง แต่จำเป็นต้องได้รับการเสริมสร้าง สมรรถนะดิจิทัล (Digital Competencies) เฉพาะด้านอย่างเป็นระบบ แต่จะต้องประกอบด้วยสมรรถนะเหล่านี้ ได้แก่ การตระหนักรู้ทางเทคโนโลยี (Technology Awareness)

ความสามารถในการเลือกสรรนวัตกรรมที่ตอบโจทย์พื้นที่ เช่น เทคโนโลยีเกษตรแม่นยำ เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การบริหารจัดการข้อมูลชุมชน (Data Management) ความเข้าใจในการใช้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเพื่อการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ไม่ใช่การคาดเดา การสื่อสารดิจิทัลเพื่อการมีส่วนร่วม (Digital Communication) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบชุมชนอัจฉริยะได้อย่างกว้างขวาง

สำหรับจังหวัดหนองบัวลำภู จัดตั้งขึ้นเป็นจังหวัดเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2536 มีพื้นที่ประมาณ 3,859 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองหนองบัวลำภู นากลาง นาวัง โนนสัง ศรีบุญเรือง และสุวรรณคูหา มีทั้งหมด 58 ตำบล และ 687 หมู่บ้าน ปัจจุบัน มีหลายชุมชนที่กำลังจะกลายเป็นเมือง (Community Becoming A City) เป็นพื้นที่ซึ่งมีการเปลี่ยนผ่านจากสังคมท้องถิ่นขนาดเล็ก ไปสู่สังคมเมืองที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และวิถีชีวิตของผู้คน การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้หมายถึงเพียงการสร้างอาคารหรือถนนใหม่เท่านั้น แต่หมายถึง การปรับตัวของคนในชุมชนต่อรูปแบบการดำรงชีวิตแบบเมือง อย่างไรก็ตาม แม้จังหวัดหนองบัวลำภูจะมีศักยภาพในการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นเมือง (Community Becoming A City) แต่ความท้าทายเชิงพื้นที่ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวประชากรค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของประเทศ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ในระดับครัวเรือน เนื่องจากต้นทุนการเข้าถึงเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่ทำการศึกษา การพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะในจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อเตรียมความของผู้นำชุมชนในการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะในจังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะในจังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะต้นแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะในจังหวัดหนองบัวลำภู มีรายละเอียดของการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรของการวิจัย ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน จาก 6 อำเภอ 59 ตำบล มีจำนวนทั้งหมด 274 คน ถูกคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากพื้นที่ตำบลป่าไม้งาม ตำบลอุทัยสวรรค์ ตำบลวังปลาป้อม ตำบลนาด่าน ตำบลเมืองใหม่ และตำบลบ้านค้อ

เครื่องมือวิจัย แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับศักยภาพและความต้องการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ มีลักษณะเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual Response Format Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ระดับศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ในจังหวัดหนองบัวลำภู ส่วนที่ 2 ความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ในจังหวัดหนองบัวลำภู และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน อ้างอิงเกณฑ์ IOC ของ Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. ซึ่งมีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.67 ในทุกข้อคำถาม การวิจัยครั้งนี้ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหา ระหว่าง 0.67 - 1.00 ถือว่าผ่านเกณฑ์ประเมิน นอกจากนี้ แบบสอบถามยังผ่านการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ทั้งฉบับระดับศักยภาพ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 และความต้องการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ได้ค่าเท่ากับ 0.93 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดีมาก (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) ใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยตามแนวคิดของ Best, J. W. ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด (Best, J. W., 1977)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำหนังสือแจ้งผู้นำทั้ง 6 อำเภอ แล้วทำการนัดหมายการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย จนครบตามจำนวน

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม

สถิติที่ใช้ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 สร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะในจังหวัดหนองบัวลำภู มีรายละเอียดของการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น จำนวน 10 คน นักพัฒนา จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน เลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือวิจัย แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปของกลยุทธ์ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมิน ใช้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่าผ่านการประเมิน ใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยตามแนวคิดของ Best, J. W. ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด (Best, J. W., 1977)

การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดเวที ประชุมเชิงปฏิบัติมีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบยืนยันและประเมินกลยุทธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพจากเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบประเมินใช้การวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะต้นแบบ มีรายละเอียดของการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย มีเกณฑ์การคัดเลือกผู้นำชุมชนจาก 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอนากลาง อำเภอสุวรรณคูหาและอำเภอโนนสัง รวมจำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือวิจัย 1) หลักสูตรการฝึกอบรม 2) ใบงานการศึกษาดูงาน และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ

การเก็บรวบรวมข้อมูล แจ้งกลุ่มเป้าหมายเข้ารับการฝึกอบรม 3 วัน ระหว่างวันที่ 20 - 22 ตุลาคม ณ ห้องประชุมชวนพิศ โรงแรมณัฐพงษ์แกรนด์

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาผลการนำเสนอการศึกษาดูงานของผู้นำ และวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความพึงพอใจด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และลงนามยินยอม (Informed Consent) ข้อมูลทั้งหมดถูกปกปิดเป็นความลับ ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการและสอดคล้องกับเกณฑ์จริยธรรมของสถาบัน เลขที่รับรองโครงการ อว 0622.7/129 วันสิ้นสุดการรับรอง 27 มีนาคม 2569

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ในจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับศักยภาพในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ในจังหวัดหนองบัวลำภู ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมที่ชาญฉลาด มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.48) รองลงมา คือ ศักยภาพด้านเทคโนโลยีชาญฉลาด ($\bar{X}$ = 3.77, S.D. = 0.67) และระดับศักยภาพด้านการบริหารจัดการชุมชนชาญฉลาด ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ในจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะด้านการบริหารจัดการชุมชนชาญฉลาด มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.62) และอันดับรองลงมา คือ ด้านการดำรงชีวิตชาญฉลาด ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.66) และความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะด้านพลังงานชาญฉลาด ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.69) ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ในจังหวัดหนองบัวลำภู ในภาพรวม (N = 274)

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	ระดับศักยภาพ			ความต้องการในการพัฒนา		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านเทคโนโลยีชาญฉลาด	3.77	0.67	มาก	4.18	0.69	มาก
2	ด้านพลเมืองชาญฉลาด	3.71	0.61	มาก	4.24	0.75	มาก
3	ด้านเศรษฐกิจที่ชาญฉลาด	3.70	0.51	มาก	4.18	0.72	มาก
4	ด้านสิ่งแวดล้อมที่ชาญฉลาด	3.79	0.48	มาก	4.21	0.68	มาก
5	ด้านพลังงานชาญฉลาด	3.62	0.61	มาก	4.27	0.69	มาก
6	ด้านการดำรงชีวิตชาญฉลาด	3.67	0.56	มาก	4.28	0.66	มาก
7	ด้านการบริหารจัดการชุมชนชาญฉลาด	3.75	0.57	มาก	4.38	0.62	มาก
	รวม	**3.71**	**0.47**	**มาก**	**4.25**	**0.59**	**มาก**

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะในจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ โครงการ/กิจกรรม ตัวชี้วัด และการประเมิน มีทั้งหมด 7 กลยุทธ์ 20 โครงการ/กิจกรรม ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาผู้นำการบริหารจัดการชุมชนที่ชาญฉลาด มี 4 โครงการ กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาผู้นำการดำรงชีวิตที่ชาญฉลาด มี 2 โครงการ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาผู้นำการพลังงานที่ชาญฉลาด มี 3 โครงการ กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาผู้นำพลเมืองที่ชาญฉลาด มี 3 โครงการ กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาผู้นำสิ่งแวดล้อมที่ชาญฉลาดมี 2 โครงการ กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาผู้นำเทคโนโลยีที่ชาญฉลาด มี 3 โครงการ และ กลยุทธ์ที่ 7 พัฒนาผู้นำเศรษฐกิจที่ชาญฉลาด มี 3 โครงการ ส่วนผลการประเมินกลยุทธ์ พบว่า ด้านความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.06, S.D. = 0.756) ด้านความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.12, S.D. = 0.802) ผ่านเกณฑ์การประเมิน เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินกลยุทธการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะในจังหวัดหนองบัวลำภู ในภาพรวม (N = 30)

กลยุทธการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ	ระดับความเหมาะสม			ระดับความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาผู้นำการบริหารจัดการชุมชนที่ชาญฉลาด	4.07	0.858	มาก	4.07	0.858	มาก
กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาผู้นำการดำรงชีวิตที่ชาญฉลาด	4.14	0.756	มาก	4.14	0.756	มาก
กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาผู้นำการพลังงานที่ชาญฉลาด	4.21	0.686	มาก	4.11	0.825	มาก
กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาผู้นำพลเมืองที่ชาญฉลาด	4.14	0.803	มาก	4.14	0.803	มาก
กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาผู้นำสิ่งแวดล้อมที่ชาญฉลาด	4.07	0.858	มาก	4.07	0.858	มาก
กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาผู้นำเทคโนโลยีที่ชาญฉลาด	4.14	0.756	มาก	4.14	0.756	มาก
กลยุทธ์ที่ 7 พัฒนาผู้นำเศรษฐกิจที่ชาญฉลาด	4.21	0.686	มาก	4.17	0.758	มาก
รวม	**4.06**	**0.756**	**มาก**	**4.12**	**0.802**	**มาก**

3. ผลการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะต้นแบบ ได้จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะในจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อให้ผู้นำชุมชนได้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ไปพัฒนาและส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะต้นแบบ ในจังหวัดหนองบัวลำภู และทำการฝึกอบรมผู้นำชุมชน จำนวน 30 คน ระยะเวลา 3 วัน ระหว่างวันที่ 20 - 22 ตุลาคม ณ ณ ห้องประชุมชวนพิศ โรงแรมณัฐพงษ์แกรนด์ โดยเน้นการใช้ AI เทคโนโลยีเกษตรแม่นยำ และมีการศึกษาดูงานชุมชนอัจฉริยะ จำนวน 2 ชุมชน หลังจากศึกษาดูงานแล้ว ให้ผู้เข้าอบรมสังเคราะห์และสรุปผล นำเสนอในเวทีการอบรมตามใบงานที่มอบหมายให้แต่ละกลุ่ม ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.515)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ในจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับศักยภาพในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ในจังหวัดหนองบัวลำภู ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมที่ชาญฉลาด มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.48) รองลงมา คือ ศักยภาพด้านเทคโนโลยีชาญฉลาด ($\bar{X}$ = 3.77, S.D. = 0.67) และด้านการบริหารจัดการชุมชนชาญฉลาด ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.57) ตามลำดับ ส่วนค่าเฉลี่ยของความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะ ในจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการในการพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะด้านการบริหารจัดการชุมชนชาญฉลาด มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.62) และอันดับรองลงมา คือ ด้านการดำรงชีวิตชาญฉลาด ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.66) และด้านพลังงานชาญฉลาด ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.69) ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากปัจจุบันจังหวัดหนองบัวลำภู มีหลายชุมชนที่กำลังจะกลายเป็นเมือง (Community Becoming A City) เป็นพื้นที่ซึ่งมีการเปลี่ยนผ่านจากสังคมท้องถิ่นขนาดเล็กไปสู่สังคมเมืองที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และวิถีชีวิตของผู้คน ทำให้ผู้นำชุมชนมีความต้องการพัฒนาชุมชนให้ไปสู่ชุมชนอัจฉริยะมากขึ้น สอดคล้องกับ พีรนุช ศรีจันทร์แจ้ง และธนกฤต ทุริสุทธิ์ สรุปว่ากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการส่งเสริมชุมชนเมืองอัจฉริยะ ในเขตเทศบาลตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาวะผู้นำการส่งเสริมชุมชนเมืองอัจฉริยะ ใน เขตเทศบาลตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการส่งเสริมชุมชนเมือง อัจฉริยะ ในเขตเทศบาลตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และ 3) เพื่อประเมินกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการส่งเสริม ชุมชนเมืองอัจฉริยะ ในเขตเทศบาลตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาวะผู้นำการส่งเสริมชุมชนเมืองอัจฉริยะ ในเขตเทศบาลตำบล บ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เรียงลำดับความสำคัญตามค่า PNI modified ดังนี้ ความสำคัญลำดับที่ 1 ด้านเศรษฐกิจ ที่ชาญฉลาด ความสำคัญลำดับที่ 2 ด้านสิ่งแวดล้อมที่ชาญฉลาด ความสำคัญลำดับที่ 3 ด้านพลังงานที่ชาญฉลาด ความสำคัญลำดับที่ 4 ด้านการดำรงชีวิตที่ชาญฉลาด ความสำคัญลำดับที่ 5 ด้านการบริหารจัดการชุมชนที่ชาญฉลาด ความสำคัญลำดับที่ 6 ด้านพลเมืองที่ชาญฉลาด

และความสำคัญลำดับที่ 7 ด้านการเดินทางและขนส่งที่ชาญฉลาด ตามลำดับ 2) กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการส่งเสริมชุมชนเมืองอัจฉริยะ ในเขตเทศบาลตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัด อุดรธานี ซึ่งประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ โครงการ/กิจกรรม ตัวชี้วัด และการประเมิน มีทั้งหมด 7 กลยุทธ์ 19 โครงการ/กิจกรรม และ 3) การประเมินกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการส่งเสริมชุมชนเมืองอัจฉริยะ ในเขตเทศบาลตำบลบ้านผือ อำเภอบ้าน ผือ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป (พีรนุช ศรีจันทร์แจ้ง และธนกฤต ทุริสุทธิ์, 2568)

2. กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะในจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ โครงการ/กิจกรรม ตัวชี้วัด และการประเมิน มีทั้งหมด 7 กลยุทธ์ 20 โครงการ/กิจกรรม และผลการประเมินกลยุทธ์ พบว่า ด้านความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.756) ด้านความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.802) ผ่านเกณฑ์การประเมิน เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากกลยุทธ์ดังกล่าว มาจากความต้องการของผู้นำชุมชนและมีความสอดคล้องของกัลยรัตน์ เมืองสง สรุปว่ารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อศึกษาลักษณะ วิธีการพัฒนา นำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีกิจกรรมที่ใช้ความคิดความเข้าใจระดับสูง มีความสามารถ ในการคิดเชิงวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ 2) มีความสามารถในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ โดยการรายงานผลแผนงานและโครงการเพื่อเป็นข้อมูลพัฒนางานและกำหนดแผนปฏิบัติการ 3) มีความสามารถในการพยากรณ์และกำหนดอนาคตได้ คือ มีความสามารถเชิงรุกโดยการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน ขณะที่ผู้บริหารส่วนใหญ่วิเคราะห์สถานการณ์ก่อนและรอให้ปัญหาคลี่คลายไปเอง 4) มีความคิดเชิงปฏิวัติ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา และ 5) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่สร้างจากแรงบันดาลใจ มีความทะเยอทะยาน คิดนอกกรอบและกว้างไกล ซึ่งวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ได้รับเลือกสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการระดมความคิด (กัลยรัตน์ เมืองสง, 2550) แนวความคิดของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับวิจัยของ บุญมี ก่อบุญ สรุปว่ารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทีมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทีม คือ 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) การประชุมเชิงสัมมนา 3) การหมุนเวียนเปลี่ยนงาน 4) การระดมสมอง 5) การฝึกวิธีการทำงาน 6) การฝึกสถานการณ์จำลอง 7) ศึกษาดูงาน 8) ฝึกวิเคราะห์งานแบบ SWOT Analysis 9) การพัฒนาจิตและและ 10) ศึกษาด้วยตนเอง กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทีม ได้แก่ 1) หลักการพัฒนาภาวะผู้นำทีม 2) จุดประสงค์การพัฒนาภาวะผู้นำทีม 3) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทีม 4) การพัฒนาภาวะผู้นำทีมภาคทฤษฎี 5) การประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำทีมภาคทฤษฎี 6) การพัฒนาภาวะผู้นำทีมภาคปฏิบัติ 7) การประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำทีมภาคปฏิบัติ 8) การสัมมนาเพื่อนำเสนอผลการพัฒนาภาวะผู้นำทีม และ 9) การสรุปผลการพัฒนาภาวะผู้นำทีม (บุญมี ก่อบุญ, 2553) สอดคล้องกับวิจัยของ เศกสรรค์ ยงวณิชย์ สรุปว่าศักยภาพภาวะผู้นำท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่ผลักดันให้ประสบความสำเร็จในการบริหารงาน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน

ทีมงานและตัวผู้นำ สำหรับวิธีการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ คือ การวางแผนในการบริหารงาน การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และการบริหารงานแบบมีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรมควบคู่กัน ส่วนลักษณะผู้นำที่ดีของผู้นำ และลักษณะของผู้นำท้องถิ่น ควรเป็นผู้นำที่มีความมั่นใจในตนเอง มีความกล้าในการตัดสินใจ และมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ส่วนแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความต้องการเป็นผู้นำ คือ ความก้าวหน้า การพัฒนาตนเอง ความท้าทาย และชื่อเสียงเกียรติยศ (เศกสรรค์ ยงวณิชย์, 2551) สอดคล้องกับวิจัยของ พงกะพรรณ ตะกลมทอง สรุปว่ารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง ประกอบด้วย วิธีการและเทคนิคการพัฒนาภาวะผู้นำ 17 วิธี ได้แก่ 1) บทบาทสมมุติ 2) เกมการบริหาร 3) กิจกรรมนันทนาการ 4) กิจกรรมพัฒนาจิต 5) กรณีศึกษา 6) การระดมความคิด 7) ศึกษาดูงาน 8) การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ 9) การเผชิญเหตุการณ์ 10) กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 11) เกมการศึกษา 12) การฝึกงาน 13) การสนทนาวงกลม 14) การทำแบบฝึกหัด 15) การทำโครงงานจริง 16) การฝึกสั่งการ และ 17) การประชุมทางวิชาการ (พงกะพรรณ ตะกลมทอง, 2554) สอดคล้องกับวิจัยของ อำนวย จุลโนนยาง และคณะ ได้ศึกษา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทไทย พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย มี 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย เชิงคุณลักษณะ 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย เชิงพฤติกรรม 3) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย เชิงสถานการณ์ 4) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย เชิงบูรณาการ และ 5) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย เชิงการบรรลุเป้าหมาย (อำนวย จุลโนนยาง และคณะ, 2560) ผลการประเมินกลยุทธ์สอดคล้องกับ เนติ เฉลยวาเรศ ที่สรุปว่า มาตรฐานการประเมินที่คณะกรรมการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการประเมินได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย มาตรฐานการประเมินด้านมาตรฐาน ด้านความเป็นไปได้ (feasibility Standards) เป็นวิธีการประเมินสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง การเป็นที่ยอมรับของผู้ถูกประเมิน ผู้ได้รับผลกระทบต่อการประเมิน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และผลที่ได้มีความคุ้มค้ากับผลงาน สามารถนำไปปรับปรุงปฏิบัติงาน ขยายงานหรือ ล้มเลิก ด้านมาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) มุ่งเน้นเกี่ยวกับเรื่อง กฎ ระเบียบ ศีลธรรม จรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน (เนติ เฉลยวาเรศ, 2556)

3. หลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะในจังหวัดหนองบัวลำภู ที่เน้นการใช้ AI เทคโนโลยีเกษตรแม่นยำ ทำให้ผู้นำชุมชนได้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ไปพัฒนาและส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะต้นแบบในจังหวัดหนองบัวลำภู ทำให้ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.515) ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากผู้นำชุมชนมีความตื่นตัวและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ตลอดจนการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการพัฒนาตนเองและการพัฒนาชุมชนให้ไปสู่ชุมชนอัจฉริยะในอนาคต แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเมืองอัจฉริยะ ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาพื้นที่เมืองที่เน้นการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล การมีส่วนร่วมของประชาชน และการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งหนองบัวลำภูเป็นเมืองเกษตรกรรม เมื่อนำ AI มาแก้ปัญหา

ในจุดที่ตรงประเด็น เช่น การจัดการน้ำหรือพยากรณ์อากาศ จึงทำให้ผู้นำเห็นคุณค่ามากกว่าการอบรมเชิงทฤษฎีทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธี อนันต์สุขสมศรี ที่สรุปว่าการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้นำชุมชน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความเป็นผู้นำชุมชน ในจังหวัดลำปาง โดยใช้วิธีวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยเลือกบุคคลต้นแบบผู้นำชุมชนและผู้นำศักยภาพเข้าร่วมแบบเจาะจง จากการฝึกอบรม พบว่า หลักสูตร ประกอบด้วย องค์ความรู้ 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้พื้นฐานทักษะผู้นำ การสื่อสาร การร่วมมือ และลักษณะนิสัยที่ดีของผู้นำ และได้รับการประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับสูง (สุธี อนันต์สุขสมศรี, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นสภาวะจริงของผู้นำชุมชนในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีศักยภาพปัจจุบันอยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยด้านที่มีความพร้อมมากที่สุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ชาญฉลาด และความต้องการพัฒนา อยู่ในระดับ “มาก” โดยเฉพาะความต้องการพัฒนาในด้าน การบริหารจัดการชุมชนชาญฉลาด ข้อสรุปผู้นำตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทสู่สังคมเมือง จึงเกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้เพื่อรับมือกับความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้น ผลการวิจัยได้ กลยุทธ์ 7 ด้าน เพื่อการสร้างผู้นำอัจฉริยะที่ผ่านการประเมินแล้วว่ามีความเหมาะสมและเป็นไป ในระดับมาก ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการชุมชน เน้นการสร้างระบบนิเวศการทำงาน 2) ด้านการดำรงชีวิต ยกระดับคุณภาพชีวิตผ่านนวัตกรรม 3) ด้านพลังงาน การจัดการพลังงานอย่างชาญฉลาด 4) ด้านพลเมือง สร้างส่วนร่วมและความเข้าใจในเทคโนโลยี 5) ด้านสิ่งแวดล้อมการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร 6) ด้านเทคโนโลยี การนำ AI และ IoT มาประยุกต์ใช้ และ 7) ด้านเศรษฐกิจ การสร้างรายได้และโอกาสใหม่ในชุมชน ซึ่งองค์ความรู้สำคัญในการสร้าง “ผู้นำต้นแบบ” ไม่ใช่เพียงการบรรยาย แต่ต้องเป็นหลักสูตรที่ผสมผสานระหว่าง การใช้ AI (ปัญญาประดิษฐ์) และ เทคโนโลยีเกษตรแม่นยำ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทพื้นฐานของจังหวัด การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ เพื่อให้เกิดการสังเคราะห์ความรู้ด้วยตนเอง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือข้ามภาคส่วน (รัฐ - เอกชน - ประชาชน) เพื่อลดความขัดแย้งในการนำเทคโนโลยีมาใช้ รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลยุทธ์ 7 ด้านเพื่อสร้างผู้นำอัจฉริยะ
(ภาพอินโฟกราฟิกนี้จัดทำขึ้นโดยได้รับความช่วยเหลือจากเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ (Gemini))

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานเพื่อพัฒนาผู้นำในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งกำลังเปลี่ยนผ่านจากสังคมท้องถิ่นไปสู่สังคมเมือง โดยมีข้อสรุปสำคัญ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ด้านศักยภาพและความต้องการ พบว่า ศักยภาพสูงสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ชาญฉลาด ความต้องการสูงสุด คือ ความต้องการในการพัฒนาผู้นำด้านการบริหารจัดการชุมชนชาญฉลาด 2) ได้กลยุทธ์ทั้งหมด 7 กลยุทธ์ 20 โครงการ/กิจกรรม ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการ การดำรงชีวิต พลังงาน พลเมือง สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ และ 3) การพัฒนาผู้นำการส่งเสริมชุมชนอัจฉริยะต้นแบบ ดำเนินการฝึกอบรม 3 วัน โดยเน้นการใช้ AI (ปัญญาประดิษฐ์) และเทคโนโลยีเกษตรผู้นำที่เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า แม้ผู้นำจะมีฐานทุนด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี แต่ยังขาดทักษะการบริหารจัดการสมัยใหม่ ส่งผลให้กลยุทธ์และการพัฒนาต้นแบบจึงมุ่งเน้นไปที่การใช้เทคโนโลยี AI เพื่อยกระดับการบริหารจัดการชุมชนเป็นสำคัญ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ระดับท้องถิ่น ผู้บริหาร อปท. ควรนำข้อมูลด้านศักยภาพและความต้องการไปออกแบบแผนพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทการเป็น “เมือง” ในอนาคต ระดับจังหวัด จังหวัดหนองบัวลำภู ควรบรรจุกลยุทธ์ทั้ง 7 กลยุทธ์ นี้ไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนอัจฉริยะของจังหวัด และระดับนโยบาย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและกรมการพัฒนาชุมชน ควรนำโมเดลการพัฒนาผู้นำต้นแบบนี้ไปขยายผลในพื้นที่อื่น ๆ ทั่วประเทศ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเจาะลึกเรื่อง ภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงเฉพาะเขตพื้นที่เมืองที่มีความซับซ้อนสูง ควรขยายผลการศึกษาเรื่องการนำ AI (ปัญญาประดิษฐ์) มาเป็นเครื่องมือหลักในการบริหารจัดการชุมชนในมิติต่าง ๆ อย่างละเอียด

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา แก้ววัดปริง. (2566). การพัฒนาภาวะผู้นำด้านสมาร์ทซิตี้สำหรับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยนวัตกรรมเมืองอัจฉริยะ (SCIRA) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

_____. (2568). สมาร์ทซิตี้: เส้นทางสู่อนาคตที่ยั่งยืนของท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยนวัตกรรมเมืองอัจฉริยะ (SCIRA) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

กัลยรัตน์ เมืองสง. (2550). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

เนติ เฉลยวาเรศ. (2556). การประเมินอภิมาน: แนวคิดและหลักการ. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 3(4), 1-14.

บุญมี ก่อบุญ. (2553). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทีมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พงกะพรรณ ตะกลมทอง. (2554). รูปแบบภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

พีรนุช ศรีจันทร์แจ้ง และธนกฤต ทุริสุทธิ์. (2568). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการส่งเสริมชุมชนเมืองอัจฉริยะในเขตเทศบาลตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 18. (หน้า 852-861). อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

เศกสรรค์ ยงวณิชย์. (2551). โครงการศึกษาศักยภาพภาวะผู้นำท้องถิ่น: กรณีศึกษา จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุธี อนันต์สุขสมศรี. (2563). เมืองอัจฉริยะคืออะไรกันแน่. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2566 จาก https://thaipublica.org/

อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ. (2563). การพัฒนาความรู้และองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ Smart Community ของชุมชนในสังคมไทย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อำนวย จุลโนนยาง และคณะ. (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย. วารสารบริหารท้องถิ่น, 10(1), 18-33.

Anthopoulos, L. G. (2015). Smart cities: An integrated system or a system of systems. Procedia Engineering, 118, 107-113. https://doi.org/10.1016/j.proeng.2015.08.408.

Avolio, B. J. & Gardner, W. L. (2005). Authentic leadership development: Getting to the root of positive forms of leadership. The Leadership Quarterly, 16(3), 315-338. https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2005.03.001.

Bass, B. M. (1985). Leadership and performance beyond Expectations. New York: Free press.

Best, J. W. (1977). Research in Education. New Jersy: Pretice Hall.

Blake, R. & Mouton, J. (1964). The Managerial Grid: The Key to Leadership Excellence. Houston: Gulf Publishing Company.

Caragliu, A. et al. (2011). Smart cities in Europe. Journal of Urban Technology, 18(2), 65-82. https://doi.org/10.1080/10630732.2011.601117.

International Business Machines Corporation. (2010). A smarter planet: The next big thing. Bangkok: International Business Machines Corporation.

Irvine, K. N. et al. (2022). Smart City Thailand: Visioning and design to enhance sustainability, resiliency, and community wellbeing. Urban Science, 6(1), 7. https://doi.org/10.3390/urbansci6010007.

Junaidi, A. et al. (2025). Smart villages: A systematic review of trends, models, and metrics. Cogent Social Sciences, 11(1), 2492833. https://doi.org/10.1080/23311886.2025.2492833.

Nam, T. & Pardo, T. A. (2011). Smart city as urban innovation: Focusing on management, policy, and context. In Proceedings of the 5th International Conference on Theory and Practice of Electronic Governance. (pp. 185-194). New York: Association for Computing Machinery.

Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Tijdschrift voor Onderwijsresearch, 2(2), 49-60.

Stogdill, R. M. (1974). Handbook of leadership: A survey of theory and research. NewYork: Free Press.

Wang, F. Y. et al. (2022). Metasocieties in metaverse: metaeconomics and metamanagement for metaenterprises and metacities. IEEE Transactions on Computational Social Systems, 9(1), 2-7. https://doi.org/10.1109/TCSS.2022.3145165.

Wikipedia contributors. (2026). Smart city. Retrieved February 20, 2026, from https://en.wikipedia.org/wiki/Smart_city